

Etablering af et lokalt udsatteråd i Ishøj

- Fakta, erfaringer og anbefalinger til politisk drøftelse

Hvad er et lokalt udsatteråd?

Et lokalt Udsatteråd er et råd er et talerør for de udsatte samfundsgrupper. Rådet kan bidrage med input til den kommunale forvaltning og er et rådgivende organ for byrådet i politiske spørgsmål om udsatteområdet. Et Udsatteråd kan bidrage med at gøre de udsatte gruppers forhold og interesser synlige og øge muligheden for, at socialt udsatte kan komme til orde og få medindflydelse. Det første lokale Udsatteråd blev etableret i 2007 i Odense Kommune. I dag er der ifølge Rådet for Socialt Udsatte i alt 31 lokale Udsatteråd og flere på vej.

Servicestyrelsen samlede i 2010 op på de første erfaringer med lokale Udsatteråd. Servicestyrelsen tog afsæt i erfaringerne fra Odense, Herning, Randers, Esbjerg og Vejle kommuner. Det er på baggrund af denne undersøgelse, samt erfaringer for Rådet for Socialt Udsatte og erfaringer fra Udsatterådet i Høje-Taastrup Kommune at dette notat er udarbejdet.

Rådets arbejdsområde

Hverken Servicestyrelsen eller Rådet for Socialt Udsatte konkretiseret præcist, hvor grænserne går for et lokalt Udsatteråd arbejdsområde. Der er som udgangspunkt fokus på voksenområdet, men nogle kommuner omfatter endvidere børneområdet. Rådet for Socialt Udsatte med følgende 9 indsatsområder, hvilket de lokale Udsatteråd har ladet sig inspirere af:

- Prostitution
- Fattigdom
- Sundhed
- Beskæftigelse
- Hjemløshed
- Stofmisbrug
- Udsatte grønlændere
- Sindslidende
- Udsatte unge

Mange kommuner har defineret det lokale Udsatteråds arbejdsområde til at omhandle hjemløse, stofmisbrugere, prostituerede, sindslidende, alkoholmisbrugere, unge, etniske minoriteter og fattige. Det er således langt fra alle kommuner, der omfatter sundhed i det lokale Udsatteråds arbejdsområde. Rådet for Socialt Udsatte mener at sundhed er et væsentligt emne i forhold til udsatte, fordi udsatte har en markant højere sygelighed og dødelighed end gruppen af ikke udsatte. Dette skyldes gruppens sundhedsadfærd og livsstil, men ifølge Rådet for Socialt Udsatte også at udsattes møde med sundhedssystemet ikke altid håndteres optimalt, hvorfor det er vigtigt at have på dagsordenen i et lokalt Udsatteråd.

Eksempler på lokale Udsatteråds opgaver:

- Deltagelse i udarbejdelse af en kommunal udsattepolitik
- Formulering af høringssvar på områder med relevans for udsattegruppen

- Små overskuelige projekter kan forankres i rådet (f.eks. at etablere en mobil tandklinik).
- Temaopgaver der kan udmønte sig i kommunale temadage eller små og store kam-pagner
- Konkrete aktiviteter på kommunens institutioner (eks. fælles fisketur og at indsamle penge til tandlægevogn).

Flere råd har haft succes med at indlede det første møde i det nye år med en brainstorming, hvor alle kommer med ideer til rådets arbejde i det kommende år. Herefter udpeges 5 – 8 hovedtemaer, der danner ramme for arbejdet resten af året.

Sammensætning af et lokalt Udsatteråd

De lokale Udsatteråd er sammensat forskelligt afhængigt af den enkelte kommunes formål med rådet. I nogle kommuner er hovedformålet at skabe mere brugerindflydelse på lokale tilbud og her er rådet bygget op om brugernes deltagelse. Er formålet derimod at være rådgi-vende organ for det politiske niveau, kan det være en fordel at faglig ekspertise er repræsente-ret i rådet og at rådet sikres indflydelse ved at omfatte medlemmer, der kender de politiske kanaler.

Der er forskellige modeller for sammensætning af lokale Udsatteråd, men generelt påpeges det at en bred sammensætning er central og at det er vigtigt at holde en god balance mellem professionelle og brugere. Den brede sammensætning indebærer også at der repræsenteres vi-den og erfaringer fra flere målgrupper. De fleste råd består delvist af brugerrepræsentanter. Rådet for Socialt Udsatte anbefaler i denne forbindelse at minimum 1/3 af de lokale Udsatte-råd er personer, der selv har en udsattebaggrund for at sikre, at det reelt er de udsattes pro-blemer, der diskuteres.

Flere kommuner har konstitueret rådet ud fra et 3/3/3-princip, dvs. en tredjedel brugere, en tredjedel professionelle og en tredjedel personligt udpegede medlemmer (eks. Odense). Den-ne sammensætning medfører, at en stor del af rådets medlemmer færdes i udsatemiljøet og dermed kan bringe ideer, ønsker mv. ind i rådsarbejdet og sørge for at rådsarbejdets resultater bringes tilbage til brugerne. Endvidere sikres en faglig ekspertise.

Andre kommuner har etableret rådet alene med brugere/udsatte (eks. Randers). Erfaringer fra den Servicestyrelsens opsamling på de første erfaringer med lokale Udsatteråd viser, at der kan være udfordringer med forbundet med at have brugere i rådet. Brugergruppen er sårbar og der kan let opstå mandefald blandt brugerne/udsatte. Flere råd har derfor valgt at sørge for, at alle brugere har suppleanter. Nogle steder har det desuden været nødvendigt at træffe en-kele forholdsregler, der styrker brugerrepræsentanternes deltagelse f.eks. at afholde møderne tidligt på dagen, hvor medlemmerne ikke er så påvirkede, og man har aftalt at et medlem skal udeblive fra mødet, hvis vedkommende er påvirket.

Hvis der ikke er brugere/udsatte i rådet, fremhæver Servicestyrelsen at det er vigtigt at overveje, hvad dette fravalg skyldes og hvordan brugernes stemme på anden vis kan sikres.

I forbindelse med valg af brugerrepræsentanter påpeger flere, at man bør overveje, hvilke kompetencer der er nødvendige for at deltage i rådsarbejdet, f.eks. at kunne formulere sig klart og tydeligt.

Antallet af medlemmer i lokale Udsatteråd varierer fra 10 personer til 15 personer, som mødes ca. 4 gange årligt. De erfaringer kommunerne allerede har med Udsatteråd peger på, at det er vigtigt at ramme en balance, hvor rådet har en bred repræsentation uden at blive så stort at det bliver vanskeligt at samle.

Forankring

I forbindelse med at nedsætte et lokalt Udsatteråd er det ifølge Servicestyrelsens undersøgelse væsentligt at forholde sig til følgende parametre:

- Omfanget af rådets selvstændige beslutningskompetence
- Rådets adgang til kommunens politiske niveau, f.eks. via foretræde for udvalg
- Hvordan man sikrer kommunikationen mellem rådet og kommunen (herunder det politiske niveau)
- Hvilken økonomi rådet skal agere i
- Hvilke rammer rådet skal arbejde indenfor (forretningsordnen)

Erfaringen fra Servicestyrelsens undersøgelse viser, at det er afgørende at afstemme forventningerne til rådet så tidligt som muligt. Det anbefales i denne forbindelse at afstemme hvilke opgaver rådet har og hvilke forventninger forvaltningen har til rådets arbejde – skal der eksempelvis udarbejdes årsrapporter og hvordan skal disse bruges?

Afhængigt af medlemmernes forudgående erfaring med at arbejde i et politisk system, kan det være nødvendigt at tydeliggøre, hvilke arbejdsbetingelser det indebærer. I denne forbindelse er det væsentligt at understrege, at medlemmer af rådet skal arbejde for helheden og ikke for særlige organisationer eller målgrupper.

Økonomi

Det fremhæves ligeledes som centralt i Servicestyrelsens undersøgelse, at der tages stilling til rådets økonomi. Udover en sekretariatsfunktion skal der sættes midler af til rådets drift til afholdelse af f.eks. mødeforplejning og små arrangementer for rådets medlemmer.

Eksempel på model for lokalt Udsatteråd: Høje-Taastrup

Høje-Taastrup har haft et lokalt Udsatteråd siden år 2011. Rådet består af 12 – 14 medlemmer, som udpeges af interesseorganisationer frivillige organisationer, kommunens samarbejdspartnere på udsatteområdet samt kommunens centre. Herudover udpeges to repræsen-

tanter fra byrådet til at sidde med i Udsatterrådet. Udsatterrådets funktionsperiode er ifølge rådets vedtægter 4 år og følger den kommunale valgperiode.

Høje-Taastrup kommune har forankret Udsatterrådet i kommunens Social- og Handicapcenter, som leverer sekretærbistand og sørger for det praktiske i forhold til rådets drift. Der er afsat i alt 35.000 kr. årligt til rådet, hvilket dækker diæter, transportomkostninger til seminarer m.m. Erfaringen fra Høje-Taastrup har været at rådet ikke bruger alle midlerne årligt.

Rådet består af repræsentanter fra følgende foreninger, organisationer og centre:

- Kontaktgruppen for de frivillige sociale foreninger § 18
- Forstander for Blå Kors pensionat
- Café Paraplyen
- Brugere i Café Paraplyen – KFUM socialt arbejde
- Landsforeningen SIND (brugere)
- Hjemløses Landsorganisation Hovedstaden (bruger)
- Foreningen voldsramte kvinder
- Brugere af Blå Kors Pensionat
- Socialpsykiatrien
- Centerchef fra Social- Handicapcentret
- Centerchef fra Børne- og Ungerådgivningscentret
- 2 repræsentanter for Byrådet
- Sekretær fra Centerchef fra Social- Handicapcentret

Høje-Taastrup kommune har defineret Udsatterrådets arbejdsområde således:

- *”Udsatterrådets målgruppe indbefatter socialt udsatte herunder: hjemløse, stof- og alkohol-misbrugere, prostituerede, sindslidende, udsatte børn og unge, udsatte blandt etniske minoriteter, voldsudsatte, udsatte ældre samt fattige og skal forstærke det fælles ansvar for de svageste i Høje-Taastrup Kommune. Målgruppen er kendetegnet ved, at være i en livssituation, hvor der ofte er tale om udsathed som en kombination af forskellige risiko faktorer og uanset egen indsigt i de udfordringer, man står i/overfor. ”*

Høje-Taastrup kommune har således valgt at inddrage børne- og ungeområdet til forskel fra Rådet for Socialt Udsatte, men eksempelvis udelukke sundhedsområdet.

Høje-Taastrup kommunes Udsatterråd har haft Udsatterrådet i Slagelse kommune som inspirationskilde, hvis formand besøgte Høje-Taastrup kommune i forbindelse med opstarten af udsatterrådet. Sekretæren for Udsatterrådet i Høje-Taastrup kommune anbefaler, at Ishøj inviterer en eller flere repræsentanter fra en kommune som Slagelse, som er langt i processen med Udsatterråd og som har et aktivt velfungerende Udsatterråd.

På trods af at Høje-Taastrup kommunes Udsatterråd har eksisteret siden 2011 fortæller sekretæren for Udsatterrådet, at det har været en vanskelig opstart og at alt ikke er på plads endnu.

Det har været uklart, hvilke opgaver rådet har kunnet løse og der har været en beskedent dynamik i rådet.

I praksis stiftede Høje-Taastrup kommune Udsatterådet ved at Center for Social og Handicap taget kontakt til nogle foreninger, organisationer og kommunale centre og herved fået medlemmer til rådet. Sidenhen har nye foreninger stiftet kontakt og kommet med i rådet og andre har valgt at udtræde. Siden 2011 har der ikke været reelle valg til rådet eller et reelt valg til formandsposten. Kommunen påtænker ifølge sekretæren for Udsatterådet at stramme op dette og i fremtiden følge vedtægten, der fastslår at et råd kun er valgt for en fireårig periode, hvor der skal vælges ny formand. I denne forbindelse er det også hensigten at drøfte på ny hvilke kompetencer, der er i rådet og hvilke opgaver rådet kan varetage. Det drøftes i denne forbindelse at forankre udarbejdelse af en udsattepolitik i Udsatterådet.

Udsatterådet i Høje-Taastrup kommune har haft et ønske om at øge antallet af årlige møder. Dette er imidlertid ikke blevet imødekommet. Der opereres nu med tanker om, at der i mellem møder i Udsatterådet kan være møde i arbejdsgrupper, der arbejder på konkrete opgaver, såsom udarbejdelsen af en udsattepolitik.

Det lokale Udsatteråd i Høje-Taastrup har et tæt samarbejde med kommunens Handicapråd og de skriver blandt andet fælles høringssvar. Det er de samme byrådsmedlemmer, der er medlem af både Udsatteråd og Handicapråd. Denne konstellation har Høje-Taastrup erfaret fungerer rigtig godt. En gang årligt har Udsatterådet og Handicaprådet et fælles møde med Socialudvalget.